

ШЕКСПІРІВСЬКА НОРОВЛИВА: У П'ЕСІ ТА НА ЕКРАНІ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «ШЕКСПІР НА НОВИЙ ЛАД»)

SHAKESPEARE'S SHREW: IN THE PLAY AND ON THE SCREEN (BASED ON THE SERIES «SHAKESPEARE RETOLD»)

Прадівлянна Л.М.,

orcid.org/0000-0003-1752-8613

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Статтю присвячено вивченню питань кіноадаптацій творів класика Британської літератури Вільяма Шекспіра. Проблеми, які великий драматург піднімав у своїй творчості, є актуальними та продовжують викликати зацікавленість сучасної аудиторії, а нові інтерпретації та трансформації смислів шекспірівських п'єс є цікавою темою для дослідження. Матеріалом для роботи обрано комедію «Приборкання норовливої» та її екранізацію у серіалі «Шекспір на новий лад».

Мета статті – дослідити, які трансформації у сюжети були здійснені режисером та акторською групою, що дозволяють по-новому інтерпретувати цю комедію Шекспіра.

Комедія «Приборкання норовливої», у якій жінці прийшлося публічно продемонструвати свою підпорядкованість своєму чоловікові, викликає багато осудливих зауважень у сучасних феміністично налаштованих критиків. Однак аналіз її рецензії у XVII столітті, дозволяє припустити, що за часи драматурга, вона сприймалась лише як спроба у «комедійний» спосіб зіштовхнути чоловіків з жінками, та була написана як провокаційна п'єса.

Сучасна екранізація комедії «Приборкання норовливої» у серіалі «Шекспір на новий лад» (BBC, 2005) також загалом присвячена проблемі «війни статей», але сюжет зазнав значних змін, події відбуваються у сучасному Лондоні, головна героїня Катеріна – лідер опозиційної партії, її сестра Б'янка – топ модель. Аналіз екранізації доводить, що творці фільму відтворили приборкання-навпаки, що виявляється у зміні традиційних гендерних ролей та стосунків, у іронічному представленні світу політики та світу моди, а також активних сучасних жінок з їх прагненням до фінансової незалежності й новим відношенням до шлюбу та сучасних чоловіків, які пасивні й мають тенденцію до трансвестизму.

Зіставлення п'єси та екранізації комедії, а також додатковий розгляд специфічних засобів кінематографу та гри акторів, показують, що осучаснення шекспірівського сюжету при максимальній наблизеності до тексту-оригіналу створює значний комедійний ефект та, одночасно, заставляє задуматися над «класичними» проблемами життя.

Ключові слова: Шекспір, Приборкання норовливої, іронія, кіноадаптація, гендерні ролі, війна статей.

The article focuses on the study of film adaptations of the British literature classic William Shakespeare. The problems that the great playwright discussed in his works are still relevant nowadays and are often given new interpretations in theatre and cinema production.

The research is based on the comedy «Taming of the Shrew» and its film adaptation in the series «Shakespeare Retold». The paper aims to explore plot transformations made by the film director and the cast that offer a new interpretation of Shakespeare's comedy.

The play «Taming of the Shrew», in which the woman-protagonist had to publicly demonstrate her subordination to her husband, provokes a lot of criticism from modern feminist critics. However, analysis of its reception by the 17th-century public suggests that in the time of Shakespeare, the play was perceived as an attempt to collide men and women in a 'comedic' way, and thus was written as a provocative play.

The modern film adaptation – the episode «Taming of the Shrew» in the series «Shakespeare Retold» (BBC, 2005) also focuses on the issue of the 'war of the sexes,' but the plot is changed significantly, the events take place in modern London, Katherine is the head of the opposition party, her sister Bianca is a top model. The analysis of the film shows that the filmmakers have produced a very different way of 'taming'. The film gives an ironic presentation of the world of politics and fashion and shows the change of traditional gender roles and relationships: active modern financially independent women who have a new attitude to marriage and modern men, who are passive and have an occasional tendency to transvestism.

Comparison of the play and film adaptation shows that modern interpretation of Shakespeare's plot and close adherence to the original text creates a significant comedic effect and at the same time offers a new outlook on the 'classic' problems.

Key words: Shakespeare, Taming of the Shrew, irony, film-adaptation, gender roles, war of the sexes.

Постановка проблеми. Література, як і культура у цілому, завжди розвивалась у діалозі з попередниками. Твори митців минулого не лише висвітлюють проблеми того часу та пропо-

нують своє бачення їх вирішення, але в них часто піднімаються питання, на які ми шукаємо відповіді і сьогодні. Так, п'єси Вільяма Шекспіра, чий внесок в розвиток світової культури неможливо

переоцінити, відтворюють колорити не лише британської культури часів Ренесансу. Професор М. Гарбер (Marjorie Garber, Harvard) називає Шекспіра «a moving target» (мішень, що рухається) – він не належить лише періоду раннього модерну, минулому, Шекспір завжди у теперішньому часі [6].

Аналіз публікацій та постановка завдання. Питання, пов'язані з творчістю та життям великого британця, його тексти, сюжети, образи та культурний тезаурус уже на протязі кількох століть продовжують хвилювати людство. Про це говорить безліч критичної літератури, довідників, посібників, пояснювальних записок до Шекспіра та його творчості [див. 8; 9; 10; 10].

Популярність Шекспіра неминує призводить до спроб осучаснення його творів, особливо засобами індустрії кіно, з можливим адаптуванням під суспільні норми та реалії сьогодення.

Матеріалом нашого дослідження є комедія «Приборкання норавливої» та її екранізація у серіалі «Шекспір на новий лад» (BBC, 2005, Девід Річардс). **Мета** роботи – дослідивши специфічні інтермедійні механізми «перекладу» оригінального шекспірівського тексту засобами кіномистецтва, визначити, які трансформації у сюжети були здійснені режисером та акторською групою, що дозволяють по-новому інтерпретувати цю комедію Шекспіра.

Кіноадаптація – неймовірно складний процес, який впливає на загальне враження не тільки про стрічку, але й про самий твір. За С.М. Покідишевою, термін «кіноадаптація» застосовується для позначення творів художнього дискурсу, створених з опорою на літературне джерело за допомогою іншої семіотичної системи – засобами мови кіно [2, с. 12]. Як синтетичне мистецтво, кінематограф може розглядатися як інтермедіальне за своєю суттю явище, що органічно поєднує літературу, музику, живопис, театральне мистецтво. Природно, що митці індустрії кіно не могли не звернутися до великої спадщини Шекспіра. Розгляд екранізацій п'єс Шекспіра під кутом осучаснення їх тематики, доповнений аналізом невербальної складової кінострічки, може допомогти у кращому розумінні як ідей британського барда, так і їх сучасного бачення. Врешті решт, проблеми, які висвітлює Шекспір, є актуальними і донині.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що п'єса «Приборкання норавливої» займає особливе місце в історії англійської комедії. Цьому сприяло багато факторів, починаючи з диску-

сії щодо оригінальності самої п'єси у її двох близьких за сюжетом, але текстуально відмінних варіантах: *The Taming of a Shrew*, 1594 року та *The Taming of the Shrew* з «Першого Фоліо» 1623 року. Серед інших питань, що викликають дискусії: провокаційність монологів головних героїв; відмінність шекспірівської версії мотиву «війни статей» та приборкання чоловіком «норавливої» жінки від традиційної для тогочасного англійського театру; жанрова складність комедії, яка, на думку науковців, тяжіє до синтезу популярного фарсу, фольклорної казки, італійської вченої комедії, народної комедії масок та комедії характерів [4, с. 271]; дивна комбінація типових персонажів італійської комедії масок дель арте (*commedia dell'arte*) з популярною англійською драмою, в якій критикувалась балакуча, запальна та некерована жінка [7, с. 23].

Початок комедії, мабуть, не такий загальновідомий, як сама п'єса: п'яничка на ім'я Крістофер Слай (Пройд у перекладі Юрія Лісняка) сперечається із шинкаркою за розбиті чарки та засинає на порозі, де його підбирає Лорд, який, з огидою дивлячись на нього, вирішує розважитись і наказує слугам віднести Пройду до себе додому, вдягнути лордом і, як прокинеться, розіграти його, прикинувшись його підлеглими. Саме для нього вуличні актори і розіграли п'єсу про приборкання норавливої.

Більшість кіноадаптацій починаються безпосередньо зі сцени в Падуї, першої дії спектаклю. За сюжетом комедії Катеріна, норавлива, а тому непопулярна серед чоловіків старша дочка заможного падуанця Баптісти Міноли, виходить заміж за Петруччо, який обіцяє її приборкати, а її молодша та знано покірنا сестра Б'янка потайки від батька бере шлюб з Люченцо.

Варто зазначити, що тема приборкання норавливих жінок та «війни статей», завжди користувалася популярністю серед письменників англійської літератури. Але Шекспір, який, як пише критик, «тримав руку на пульсі темпераменту нації та уважно стежив за ринком» [8, с. 7], створив винятково провокаційну комедію. «Приборкання норавливої» – це віртуальний «каталог» чоловічих злочинів в очах жінок як раннього Нового часу, так і сучасності, що включає насильство, деспотичність, одруження заради грошей, черствість батьків, які позбавляються дочок, видаючи їх заміж без їхньої згоди, нелюдяне відношення до дружини, яку позбавляють їжі та одягу, принизливі грошові ставки на покірну жінку. Чого варта лише весільна промова Петруччо:

«Шалійте й веселіться – чи повісьтесь,
Та славна Кет моя зі мною їде.
Що вже моє – тому господар я.
Вона – моє добро, мій скарб, мій дім,
Начиння хатне, поле і комора,
Мій кінь, мій віл, віслук мій –
що завгодно» [3].

Природно, що «Приборкання норавливої» викликає багато дискусій щодо позиції жінки в епоху Шекспіра, ставлення драматурга до жінок, тощо. Однак, чи справді норавлива Катеріна? Що можна сказати про жінку, яка б'є свою сестру, свариться з батьком, не говорить жодного слова, коли її заручають майже проти її волі, і не має розуму, щоб досадити залицяльнику чи помститися чоловікові-тирану?

Зрозуміло, найбільш дискусій викликає останній монолог Катеріни, в якому вона змушена публічно продемонструвати свою покірність.

«Твій чоловік – твій пан, твоє життя,
Твій захисник, твій розум, твій король
Він мерзне вдень, не спить ночами в бурю,
Тоді як ти в теплі й добрі сидиш,
І не жадає іншої віддяки,
Як щирий послух, ласка та любов:
Нещедра плата за такі дари
Ми здатні сильних тільки удавати.
Вгамуйте ж ви свій норів, покоріться,
До ніг чоловікам своїм схиліться» [3].

Як зауважує Р. Шаргель (Raphael Shargel), Катеріна не просто втратила норавливість. Вона пропонує філософську промову у «захист жіночої неповноцінності. Схоже, Петруччо не тільки приборкав Кейт, а й добре промив їй мізки, змусивши прийняти женоненависницьку ідеологію» [9, с. 13].

Але слід пам'ятати, що комедія – це демократичний жанр, з великими можливостями для інтерпретації. А також те, що театр часів Шекспіра – був також демократичним та інтерактивним простором. У дослідженні Памели Аллен Браун доведено, що сприйняття цієї комедії у сучасному світі значно відрізняється від Ренесансного (Pamela Allen Brown). Науковець упевнена, що жінки за часів Шекспіра, освічені на історіях, піснях та п'єсах про норавливих жінок, не співчували приборканій головній героїні, яка, «виступала об'єктом, створеним навмисно, щоб викликати образу» [4, с. 290], і, позбавлена свободи, утратила зв'язок з жіночою аудиторією, що була традиційним союзником норавливої та жартівливої пліткарки.

Норавлива та бойова, жінка має викликати сміх, та надихати слабких друзів на повстання

проти ненависних чоловіків. Однак «смачні» лайки та сварки, якими приправлена перша половина п'єси, коли Катеріна та Петруччо «випробовують один проти одного свою кмітливість та розум» [7, с. 26], закінчуються, як тільки Кет стає дружиною. Метаморфоза, яка відбувається з нею, викликає огиду навіть у «покірної та слухняної» Б'янки.

На нашу думку, тут можна знайти відповідь занадто осудливим висловлюванням феміністично налаштованих критиків. Як доводить П.А. Браун, ця комедія могла бути спеціально написана як провокаційна п'єса, щоб у такий «комедійний» спосіб зіштовхнути чоловіків з жінками, і жінки шекспірівської доби не могли цього не розуміти й не сміятися над Кет. Занадто незрозумілою та швидкою здається її «капітуляція».

Така відкритість для інтерпретації, на думку Емми Сміт (Emma Smith), викликає особливі труднощі при постановці п'єси [10, с. 28]. Такої ж думки дотримується Пенні Гей [7]. Чи є Катеріна некерованою, впертою, грубою та сварливою, чи вона має незалежний розум, гостра на язик, неймовірно дотепна та, як пише Е.М. Лулудова, «бореться за визнання своєї особистості» [1, с. 222]? На думку Т.Г. Чеснокової, відносинам між Катеріною та Петруччо також не можливо дати однозначного тлумачення [4, с. 272]. Приборкання Катеріни – це знак покори, любові, чи договору із чоловіком, щоб допомогти йому виграти гарні гроші у спорі? У сцені, де Кет погоджується з чоловіком, що «сонце – це луна», вона «включається в гру Петруччо» [7, с. 27], чи це визнання його перемоги?

М. Гарбер вважає, що ми не маємо можливості «прочитати справжні думки Шекспіра» [5]. Ми можемо лише спробувати здогадатися, що у той період часу було можливим, і вирішити, що з цього важливо для нас теперішніх. Саме тому таку цікавість викликають екранізації Шекспіра, адже це завжди нова інтерпретація Великого Барда.

Шекспір на новий лад – кіноадаптація чотирьох творів («Макбет», «Приборкання норавливої», «Багато шуму з нічого» та «Сон у літню ніч»), створені відділом драматургії та ВВС у 2005 році.

Дії екранної комедії «Приборкання норавливої» [11] перенесені у сучасний Лондон, а модернізація твору проявляється у багатьох аспектах, а саме: політика, сім'я, подружні відносини, суспільне життя, власне поведінка героїв. Незважаючи на це режисери кінострічки достатньо близько йдуть за сюжетом п'єси Шекспіра.

Катеріна (її грає британська акторка Ширлі Хендерсон) – відома жінка-політик, майбутній лідер опозиційної партії, працює у Парламенті, за збігом обставин її завжди оточують чоловіки (політика традиційно – чоловічий світ). Вона драгтивлива істеричка, що лається навіть на телебаченні, її називають «другим Гітлером», вважають лесбіянкою та, одночасно, «великою шишкою».

Фільм розпочинається сваркою із підлеглим. Перші кадри стрічки фіксують великим планом ноги жінки на низьких підборах, що дуже швидко йде коридором. Ефект її дещо нервових рухів, які трохи нагадують знамениту ходу Чарлі Чапліна, багаторазово посилено комічною музикою. Вона – уся в цьому нервовому русі. Камера віддаляється і ми бачимо тоненьку та незграбну жіночку, сутулу й маленьку як карлик, яка нікого не бачить, бо несеться, сповнена люттю. Нарешті, крупним планом – лице: ніякого макіяжу чи прикрас, гладко зачесане волосся, викривлені оскалом губи, здвинуті брови, вона пихтить від злості, завзято кричить, ричить, як тварина, показує непристойні жести, кидається папками, тупотить ногами та лається: «Із-за тебе я виглядала сьогодні як політичний карлик!» – б'є вона свого підлеглого за не достатньо перевірену інформацію, яку їй надав працівник штабу, і через яку вона не змогла гарно виступити у новинах. Здається, є причина бути незадоволеною. Але поки що Катеріну скоріше можна назвати психопаткою або фурією, але ж ніяк не норовливою жінкою.

З Петруччо вона знайомиться «по-сучасному», після скандалу на вечірці, коли обидва герої застрягли у ліфті, та Петруччо, знову «по-сучасному», через хвилину знайомства промовляє: «Я тут подумав. Секс. У ліфті. Такими речами люди нахваляються» [11], а трохи розгублена Катеріна відповідає: «Не треба мені погрожувати. Це не входить до порядку денного і не включено до меню» [11]. Такі вкраплення, за якими розпізнається сучасне життя, перемежуються з досить точними шекспірівськими фразами, як, наприклад, слова Петруччо після ляпаса від Кет: «Вдар мене ще раз і я здачі дам. Сильніше» [11].

Руфус Сьюелл зіграв Петруччо як зухвалого бунтівника. Як і в комедії Шекспіра, він переслідує ціль – збагачення за рахунок одруження, а характер та зовнішній вигляд нареченої (у фільмі вона зовсім не красуня) не відлякує його. Він значно вищий за Кет. Його норов на початку фільму підкреслено коричневою як у ведмеда полу-шубкою, яку він носить у теплу погоду. Коли він галасує, Кет переходить на шепіт.

Режисери фільму, однак, не доводять образ чоловіка до майже жорстокого абсурду, вочевидь розуміючи, що глядач сьогодні зовсім інший, як і інші – когнітивний простір та система культурних цінностей. Рятуючи свій фінансовий стан (Петруччо – аристократ без копійки грошей), він готовий женитися на кому завгодно. Але на відміну від шекспірівського героя, який вихваляється перед іншими чоловіками і навіть, не вагаючись, ставить гроші на покірність своєї дружини, сучасний Петруччо зовсім інший. Він не приховує свої мотиви, чесно розповідає про свої плани та фінансові проблеми. Він відверто заінтригований Катеріною, і йому самому вкрай треба, щоб хтось його цинив («he wants you to think the world of him» – говорить Катеріні його друг Гарі).

Більш меркантильною здається сама Катеріна, яка свідомо погоджується вийти заміж, тому що на цьому етапі життя її цікавить кар'єра. Заміжжя за аристократом може допомогти їй підняти свій рейтинг та виграти вибори. Однак те, що вона вперше зустріла свою рівню – такого ж дикого, галасливого, свавільного та нестриманого чоловіка, як і вона сама, Кет зрозуміє лише у церкві.

Не минули творці фільму і сучасні гендерні проблеми, вдягнувши Петруччо-нареченого у жіночий костюм. У якому макіяжі та образі трансвестита п'яний наречений приїхав на мопеді до церкви – в особливих випадках, як виявляється, йому хотілось надягнути спідницю та накраситися. Такий він був справжній і хотів, щоб Кет про це знала. Саме у церкві, погоджуючись стати дружиною, Катеріна демонструє свою норовливу суть та промовляє: «...за першої ж нагоди розбити йому голову й вирвати його серце... я згодна» [11]. І вже через годину він дзвонитиме другу, щоб той їхав разом з ними у медову подорож: «Я не витримаю з цією жінкою і тиждень. Вона мене з глузду зводить» [11].

Давши собі слово приборкати жінку, Петруччо веде себе не дуже по-чоловічому: Кет сама міняє колеса автомобіля, волочить свою тяжку валізу, виконує важку роботу та постійно сперечається та погрожує йому, в той час як він спокійно спостерігає за нею.

Фільм все ж таки закінчується знаменитим монологом Катеріни, який вона промовляє своїй матері (Твіггі) та сестрі Б'янці (Джеймі Мюррей), після того як остання запропонувала своєму нареченому – молодому хлопцю-італійцю (мабуть данина шекспірівській традиції вибирати Італію місцем дії для комедії), з яким не має нічого спільного і навіть говорить з ним через перекладача бо не знає італійської, підписати весільну угоду, про-

являючи ознаки недовіри та комерційного інтересу. «Твій чоловік – твій пан, твоє життя, твій захисник, твій розум, твій король» – текст монологу Кет майже повністю є збереженим з оригіналом, але з невеликими відхиленнями, що звучать іронічно: «чоловіки тяжко працюють, поки ми сидимо коло телевізору та об'їдаємося шоколадом. Я саме так роблю, коли не керую країною...» [11].

Та чи приборкана Катеріна? На екрані – чистий й гарно вдягнений Петруччо сидить в кріслі і роздивляється журнал. Катеріна під час монологу підходить до нього, куйовдить його волосся, гладє шию, посуває його та забирається до нього у крісло. В цьому епізоді він практично не говорить жодного слова. Тільки уважно дивиться на свою жінку, киває, цілує та обнімає її. Хочеться спитати, хто із них приборканий?

Здається, що уже у першу шлюбну ніч Катеріна зрозуміла, як треба поводитися з чоловіком: з ним не можна сперечатися, але ним можна управляти. Вона погоджується з його словами, що світить луна, а не сонце – і він готує їй сніданок! На витівку Петруччо, який кинув валізу з чистим одягом Катеріни у басейн, вона, демонструючи неймовірну витримку, спокійно цілує його зі словами, що все одно не носить нижню білизну під час відпустки, і він біжить за нею як дитина. Вона народжує йому трійню і продовжує успішно займатися кар'єрою, а він виховує дітей.

На нашу думку, хоча фінальний монолог Катеріни і є данню Шекспірівському тексту, він свідчить про її справжні почуття до Петруччо і впевненість у його почуттях до себе. «Він не чекає від мене нічого такого, чого я від нього не чекаю.» Вона говорить не загалом про чоловіків і жінок, а про себе і свого коханого. Як політик, Кет знає, що в дошлюбних угодах мало користі. Вона могла б пояснити це Б'янці, щоб сестра уникнула скандалу, але замість цього говорить, що не треба брати шлюб, якщо не готова визнати свої обов'язки перед чоловіком.

І хоча комедія Шекспіра здається веселою провокацією, саме баланс, гармонію між чоловіком та жінкою відтворили у цій кіноадаптації режисери та актори. Коли на початку фільму мати Кет питає її про заміжжя, дочка відповідає, що її ще ніхто не звав. І сумна посмішка на її обличчі говорить про те, що мабуть саме любові чоловіка, чи до чоловіка, їй бракувало. А в тому, що Петруччо справді кохає Кет, не можливо сумніватися з огляду на останні кадри стрічки – знову у ліфті, коли він палко кидається до неї, почувши, що вона чекає трійню. Саме кохання чоловіка заставляє Кет приборкати

свою норовливість, навчитися керувати своїм гнівом та своїми емоціями, і саме це зробило її успішним політиком. Останні кадри фільму – збірка фотографій, на яких усміхнена Катеріна спілкується з пересічними громадянами та своїми колегами.

А от чи вийде заміж Б'янка (традиційний «щасливий кінець» шекспірівських комедій) залишається поза кадром стрічки. У п'єсі Шекспір представляє її як сором'язливу, спокійну та ласкаву дівчину, еталон того часу. Кожен чоловік виявляє бажання отримати руку та серце молодшої дочки. У сучасному серіалі Б'янка також своєрідний еталон: вона популярна, неймовірно гарна, сексуальна, розкута, легковажна по відношенню до чоловіків. У неї грація кішки, гарна манера говорити, томний голос та вальяжні рухи. На відмінну від Катеріни, Б'янка не надає значення кохання, вона не вважає за потрібним цінувати такі речі, як кохання, дружба, відданість та повага.

Таким чином, кіносеріал «Шекспір на новий лад» ставить питання, кого насправді можна назвати норовливим: такими скоріше виявляються Б'янка та мати (у п'єсі, на відміну від фільму, дочок заміж видає батько), які хочуть і заміж вийти, і свободу зберегти, і фінансову незалежність. Чого тільки варта остання уїдлива фраза Б'янки: «Ну давай, вклонися своєму чоловікові!» Катеріна ж приборкує свій норов, завдяки цьому стає успішним політиком й отримує чоловіка, який щасливий наглядати за їх дітьми та домом. Таке осучаснення шекспірівського сюжету при максимальній наближеності до тексту-оригіналу створює значний комедійний ефект та, одночасно, заставляє задуматися над «класичними» проблемами життя.

Висновки. Таким чином, можемо говорити про неоднозначність шекспірівських образів, про приховані пласти смислів, розкриття яких потребує уважного читання та глибокого вивчення.

На нашу думку, режисери та актори фільму створили «приборкання-навпаки». Якщо сучасники Шекспіра сміялися та глузували над Катеріною, то ми сміємося та радіємо за героїну кіноадаптації. Фільм насичений гарною постмодерністською іронією, що «перевертає» традиційні гендерні ролі та стосунки. Іронія відчувається в усьому: у комічній невідповідності зовнішності героїні й її поведінки статусу лідера опозиційної партії; у тому, що «приборкана» жінка керує країною; у тому, що Лондон та Британський парламент за часів Шекспіра могли б стати місцем дії кривавої трагедії, але ж ніяк не

комедії. З іншого боку, зовсім не комедійним персонажем у традиційно шекспірівській комедійній ситуації виявляється Б'янка, дівчина зі світу моди із її нареченим-італійцем та їхня мати, що «підбирає» собі чоловіка, яким знехтувала Б'янка, спо-

діваючись ще раз вийти заміж. Це сучасний світ норовливих жінок. Мабуть тому ця комедія – як у оригіналі, так і у екранізації – це гарний привід ще раз уважно подивитися на сучасний світ та сучасні відносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лулудова, Е. М. Экранная судьба пьесы «укрощение строптивой»: проблемы интерпретации. *Успехи гуманитарных наук*. 2019. № 5. С. 221-227.
2. Покидышева С.Н. Киноадаптация литературного произведения как объект филологического исследования: на материале английского языка: автореферат дис. ... кандидата наук: 10.02.04. Белгород, 2007. 19 с.
3. Шекспір Вільям. Приборкання норовливої. Переклад Юрія Лісняка URL:<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1251> (дата звернення: 13.02.2022)
4. Чеснокова, Т. Г. Комедия У. Шекспира «Укрощение строптивой»: к проблеме источников и интерпретации текста. *Языковые процессы в эпоху глобализации*. 2016. С. 271-276.
5. Brown Pamela Allen. «Fie, what a foolish duty call you this?» The Taming of the Shrew, Women's Jest, and the Divided Audience. *A Companion to Shakespeare's Works* / ed. by R. Dutton and J. Howard. Blackwell Publishing, UK, 2003. P. 289-306.
6. Garber Marjorie, Harvard. Lecture 1. Introduction. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=A0mFFJLM2M&t=542s> (дата звернення: 13.02.2022)
7. Gay Penny. The Cambridge Introduction to Shakespeare's Comedies. Cambridge University Press, UK, 2008. 153 p.
8. Kinney Arthur F. The Oxford Handbook of Shakespeare. Oxford University Press, UK, 2021. 823 p.
9. Shargel Raphael. Ten Great Comedies. Course Guide. UK, 2009. 80 p.
10. Smith Emma. The Cambridge Introduction to Shakespeare. Cambridge University Press, UK, 2007. 166 p.
11. Taming of the Shrew, Shakespeare Retold, BBC. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qdwIP6V3Rdo> (дата звернення: 13.02.2022)